

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aasta lõpuni Emk. 880.— Väljamaale Emk. 1760.—
1. juulini „ 380.— „ „ 760.—

Toimetus: Pikk tän. 15, Tallinnas. Talitus: Lai tän. 38, Graafiline Ühing „Kiri“. Telef. 18-66

3. köide.

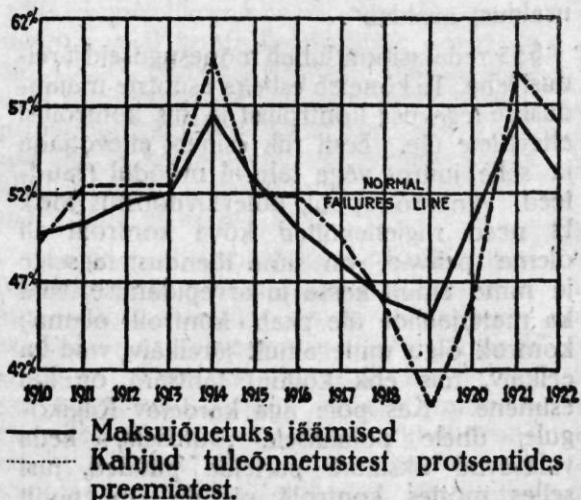
Tallinnas, 15. septembril 1923.

Nr. 30.

Sisu: Toimetuse kommentaar. Prof. E. Berendts: Parlamentaarset rahanduskontrollist. V. Grohmann: Töölise haiguskinnitus. Tallinna ja Riia võisilus Valga-Võru-Peiseri piirkonnas. Eesti sahkonna aruandest. Eesti-Inglise vaheline kaubandus 1920., 1921. ja 1922. a. Viljade seisukord 25. augustiks. Sise- ja väljamõa kroonika. Teated ettevõtete tegevusest. Isiklikud teated. Raha- ja kaubafuru ülevaated.

Tallinnas, 14. septembril 1923.

Halvad ajad ja tulekahjud. Viimane National City Pangamajandusline ringkiri sisaldab huvitava diagrammi, kujutab vahetorkorda makstud preemiate ja maksujõuetuks jäämist vahel. Mõlemad kõverjooned liiguvad täitsa paralleelselt, mis selgeks tõenduseks on, kui suurt osa tulesüütused mängivad kapitalide „sulaks tegemisel“ halbadel aegadel, olgugi et seda kaelakohutuliselt harva korda läheb selgeks teha. Kuid mida kohtud ei suuda, seda näitab vastuvaidlemata selgusega statistiline analüüs.

Raudteevalitsuse süteostmine vähempakkumise teel.

10000 tonni pakkumisest mitte osa võtta. Sar-

Kaupmeeste ringkonnast teatatakse meile, et tõsisemad Inglise söekspordöörid on otsustanud praegu raudteevalitsusele tarvismineva

nase loobumise põhjuseks olla asjalugu, et selle 10000 tonni söe peale on Inglise söekspordööridele nii paljude ja mitmesuguste teede kaudu järelepärimisi tehtud, et ta üle terve söeturu tuntud on. Nähtavasti ei ole läinud aasta söeostmise lugu oma halba mõju seal avaldamata jätnud. Läinud aastal tehti sellesama 10000 tonni söe peale leping, aga sütt ei võetud vastu, ja keegi ei saa kindel olla, et käesoleval aastal sama lepingu murdmine ei kordu. Nii asuvad Inglise söekspordöörid seisukohal, et terve see söetellimine on ainult sekeldus, millest tuleb eemal hoida.

Raudteevalitsuse söeostmise viisi nõrk külg seisab selles, et tema soovib välisturul sütt vähempakkumisega osta. Vähempakkumise siht on kaupa kõige odavamana turuhinnaga kätte saada. Seda tagajärge võib saavutada ainult sel puhul, kui siseturu kaupu ostetakse ehk ka välisturu kaupu, kui neid nõuetaval määral juba enne lepingu tegemist koha peal ladudes on. Kui aga ühte kaupa kohalikkudelt firmadelt vähempakkumisega osta tahetakse, siis suurel määral, et teda peale lepingu sõlmimist tuleb otse väljast tellida, siis on vähempakkumise tagajärg otse tema sihi vastane, nimelt kauba hind aetakse keskmisest turuhinnast kõrgemale. Tuleb arvesse võtta, et iga kohalik firma, kes vähempakkumisest osa tahab võtta, teatab paremal juhtumisel ühele Inglise firmale, aga tihti ka mitmele, et soovib sütt osta ja palub pakumist teha. Kuna need firmad omalt poolt igaüks järelepärimistega turul esinevad, siis saab seal Tallinna 10000 tonniline nõudmine nii mitu korda suurendatud, kui Tallinnast järelepärimisi tuli, mille peale turg viibimata hinnatõusuga reageerib.

Tuntud on kadunud „Erkati“ bluff, millega ta paari aasta eest valmis sai ja kogu ilmaturul mõneks päevaks kaardid segi ajas. Kuulutati välja vähempakkumine rukki ja nisu peale, järelepärimised lendasid igasse ilma kaarde, mille peale hinnad kohe vastavalt reageerisid „suure nõudmise puhul Baltikumist“, nagu börsereuannetes lugeda võis. Natuke hiljem kuulutati ajalehtis, et vähempakkumine ära jääb. „Erkatile“ maksis see number ainult kuulutuse kulud ja vähempakkujad raiskasid mõnikümmend tuhat telegrammide peale, kuid pärast seda ugu ei saanud Tallinn kaua aega üheltki suurfirmalt kindlat pakkumist, ja Tallinnast kui rukkiosijast räägiti selle kirjutajale New-Yorkis muigates.

Parlamentaarset rahanduskontrollist.

Prof. Ed. Berendts.

Kõnelda üksikasjalise, täpse ja asjatundliku kontrolli tarvilikkusest, tähtsusest rahandusvalitsuse üle, tähendaks sõelaga vett kanda, sest mis aitavad kõige paremad rahandusseadused, mis aitab otstarbekohaselt kokkuseatud, hästi läbitöötatud eelarve, kui ei võeta abinõusid tarvitusele tema otstarbekohaseks ja seaduslikuks ning täpseks realiseerimiseks? Mitte ainult absoluutse monarhia rahandusajalugu ei jutusta mõtlematust, pillavast riigirahadega ümberkäimisest; see juhtub ka konstitutsionaalsetes monarhiates ja vabariikides. Viimasel Riigikogu istangul tähendas Eesti Vabariigi riigivanem K. Päts korruptsiooni vastu võitlemise tarvilikkuse peale. Prantsusmaal on kõva rahandusvalitsuse ja tehniliselt täiusliku arvepidamise korralduse peale vaatamata ilmsiks tulnud küllalt piinlikke juhtumisi riigirahade raiskamise üle. Üldiselt on teada, et Venemaal enne 1917. aastat asjalugu ses suhtes väga halb oli. Revideerivate senaatorite aruanded ei anna riigivaraga ümberkäimisest kaugeltki heledat pilti. Professor Oseroff jutustab oma broshüüris: „Kuidas riigirahasid Venemaal välja antakse?“ riigikontrolli revisjoni aruannete põhjal väga imelikke asju. Tema jutustab rahuaegsetest oludest. Sõjaajast ei maksa kõneldagi! Kes ei tunne skandaalseid lugusid Krimmi sõja aegadest, sõjakäigust 1877 – 1878, fronditugusest asjaajamisest

1904–1905 ja mis kõik oleks ilmsiks toonud põhjalik rahanduskontroll maailma sõja ajal 1914–1918, seda ei tea nüüd ükski hing, sest suurem osa lõendus ja dokumenta on revolutsiooni tormides kaduma läinud. Kõikide Euroopa riikide finansid on haiglased ja korratus olekus, kuid kahjud mis sõjapidamise läbi saadud, on vaevalt suuremad neist, mis ahnuse läbi riigikassale seespoolt toodi. – Jätame need eriskummalised olud kõrvale ja kõneleme kontrollist n. n. normaalsetel aegadel. – Meie ei kõnele ka n. n. valitsuskontrollist ega kohtulikust kontrollist (nagu Prantsusmaal öeldakse, ehk Saksamaal – arvestuskontrollist (Rechnungscontrolle), vaid ainult n. n. „seadusandlisest kontrollist“, poliitilisest kontrollist, mis parlamendi käes on.

Eesti põhiseadus 9. aug. 1920. a. puudutab poliitilise, parlamentaarset kontrolli küsimust otsekohe ja kaudselt.

§ 55 ütleb: „Riigikogu valvab tema poolt loodud vastavate asutuste kaudu riigiasutuste ja ettevõtete majanduslise tegevuse, kui ka riigieelarve realiseerimise üle“.

§ 67: „Eksimiste puhul ameti asjus võib riigivanemat ja ministri kohtulikule vastutusele võtta ainult vastava Riigikogu otsuse põhjal“.

Kaugemas ühenduses on § 64: „Valitsus, kui ka tema üksikud liikmed lahkuvad ametist, kui Riigikogu neile otsekohe umbusaldust avaldab“.

§ 55 redaktsioon lubab mõnesuguseid järeldusi teha. Ta kõneleb esiteks asutuste majanduslise tegevuse kontrollist ja siis kontrollist ettevõtete üle. Eesti riik esineb ettevõtjana ja selle juures väga tähtsal mõõdul (raudteed, viinamonopool, põlevkivitööstus jne.). Et need riigiettevõtted kõva kontrolli all olema peavad, on ilma lõendusteta selge ja mitte ainult kassa ja arvepidamise, vaid ka materjalide üle peab kontroll olema; kontroll olgu mitte ainult järelejäiv, vaid ka eelkäiv, mis ehk koguni tähtsam on kui esimene. Kas pole aga kardetav Riigikogule, ühele poliitilisele asutusele, keda valitsevad üksikute parteide püüded, just selles mõttes kontrolli pidada tema poolt loodud organide kaudu? Siin on jutt suurearvulistest tellimistest, saadetustest, ehitustest, ostust ja müügist, mida kaitsta ja kontroleerida tuleb. Ja just siin ongi kiusatus suur parteilik olla parteiliste ja heade sõprade kasuks. Lääne-Euroopa riikide (näit. Prantsusmaa, Itaalia, Ungari ja t.)

kogemused tõendavad, et just siin peitubki parlamentaarse korrupsiooni uks. Inglise parlament on, mõnede arvamise järel, kes tema tegevust kujutavad, just sellepärast vähem korrumppeeritud, et Inglismaal kuni viimase ajani riigiettevõtteid vähe arenenud olid. Riik ise võttis vähe osa majanduslisest tegevusest ja parteivalitsusel oli vähe majanduslisi ettevõtteid juhtida ja nendega ühenduses olevaid ametisi ja kohi täita. Ja siiski kuulduv ka siin kaebtusi, et parteijuhid omi häid sõpru riigisõimest liialt süüa lubavad. Eestis on siin üks kaitseabinõu, kuigi just mitte väga tugev: parteidevahelised lahkelid.— Pole ühtki ühel ajal kõike valitsevat parteid, kelle hüüdsõnaks võiks olla: „Saak võitjale“. Ükski seadus ei võta aga saadikutelt õigust deputaadi ameti kõrval osa võtta ettevõtetest, mis kaudselt ehk otsekohe ostu- ja müügilepinguid riigiettevõtetelega seovad ja selle kõrval ka osa võtta kontrollist nendesamade ettevõtete üle. Tähtsuseta pole see asi mitte.

Kuid jätame kõrvale tähendatud kontrolli ja vaatleme kontrolli eelarve realiseerimise üle. Ka siin peab Riigikogu kontrolli korraldama oma poolt ellu kutsutud institutsioonide ehk organide kaudu. Et põhiseadus midagi lähemat ära ei määra, siis on parlamendil vabadus nende organide kuju määrata. Ta võib asutada temale alluvat kontrollkoda, ta võib sisse seada alalise kontrollkomisjoni, kes Riigikogu istangute ajal kontrollleerimistööd teeb; ta võib Rootsi eeskujul iseäralisi eelarve revidentide nimetada, kes peavad terve legislatuurperioodi kestel jooksvat kontrolli rahanduse üle ja korraldavad perioodilisi, kui ka äkilisi juhtivate organide ja kassade revisjone. Seda ei takista miski.

Kas peab parlament kannatlikult ja passivilt istuma ja ootama kuni rahaministrium ja riigikontrolöör temale aruande esitavad eelarve realiseerimise üle? Või peab tal õigus olema ise kontrolli korraldada veel enne, kui aruanne eelarve realiseerimise üle kokku seatud ja läbi harutatud on? See on küsimus! On sarnane jooksev parlamentaarne kontroll soovitav, siis kuidas tuleb teda organiseerida ja teostada? Võib vastata, et parlamendil interpelleerimise õigus on, et tema otsekohe seletust nõuda võib, kui andmed olemas, et valitsus rahandusseaduse järel ei käinud ehk oma volitustest üle astus, ja et tema süüdlasi valitsusorgaani vastutusele võib võtta. Kuid kas võib siis rahule jääda?

Mis puutub parlamendi järelkontrollisse eelarve realiseerimise üle rahaministri aruande ja riigikontrolöörü otsuse põhjal, siis on tal ainult sel juhtumisel tõsine väärtus, kui aruanne ja otsus esitatakse kohe peale eelarve-aasta lõppu. Kuid kahjuks pole see suuremalt jaolt mitte nii. Prantsusmaal näituseks vaatab saadikutekoda alles 7, 8–9 aastat peale eelarve-aasta möödumist aruande läbi (R. Stourm'i andmetel). Vanal Venemaal ilmus riigikontrolöörü aruanne eelarve realiseerimise üle ka alles aastaid peale eelarve-aasta möödumist. Kaebati ja kaebatakse selle üle, et sarnasel korral parlamendi liikmed kontrollleerimistööde vastu väga osavõtmatud on, nii kui tahaksid nad öelda: mis maksab vana tolmu üles keerutada? Rahandusvalitsus peab küll järelekaiva, kuid mitte järellonkava kontrolli all olema, sest sellega muutub ka ministri vastutus suuremalt jaolt ainult paljaks varjuks. Nii see ka ongi parlamentaarsetes riikides ja sellest on tingitud ministrite vahetuse tarvidus. Kahju aga, mida riik saab, ei saa tasutud. Uuemast ajast pole meil ühtki juhtumist teada, kus minister, kes oma rahalistest volitustest üle astus, teisiti karistatud oleks, kui ametist tagandamise läbi. (Nii palju, kui teame, on ainult Kanaadas juhtumisi olnud, kus mitteustav teenija riigikahjusid omast taskust maksma pidi). Ministri vastutuse puhtformaalne iseloom kutsus juba 60 aasta eest Lothar Bucheri kurja märkuse esile (tema raamatus: „Parlamentarism nii kuidas ta on“): „Kui nüüd üks minister üles tõuseb ja omast vastutusest kõneleb, siis tuleb imetleda jõudu, mis naerumuskliid valitseb!“ Selles hüperbelis on tõesti oma osa tött. —

Usaldatakse arvepidamiskontroll iseseisva, parteipoliitikast eemal oleva ülem-arvekoja kätte ja varustatakse teda mitte ainult järeltuleva, vaid ka preventiivkontrolli õigustega, siis võivad teatud määral paraliseeritud saada hilise ehk pealiskaudse, ehk, mis parteivalitsuse juures kõige kardetavam on, parlamendi poolt korraldatud parteiliku kontrolli halvad tagajärjed. Pole aga arvekoja juhataja mitte kabineti liige, on ta riigivanema poolt parlamendi nõusolekul kas eluks ajaks ehk teatud aastate arvu peale nimetatud ja on ta oma ametiaja kestel tagandamata, kui tagantamatuse printsiipi ülem-arvekoja liigete kohta maksev on, siis ei või rahulisemalt oodata küllalt kiiret ja põhjalikku parlamendi kontrolli, kui sel juhtumisel, kus kõik need tingimised puuduvad ja parlamentarismi vähjatõbi

- partei korrupsioon - ka arvekojale külge hakkab.

Võrdlemisi kõige rahuldavam on see rahandusorganisatsiooni sfäär Inglismaal. Pöörame siis jällegi Inglismaa poole.

Kuigi meie Inglismaa kontrollorganisatsiooni lühidates jootes kujutada tahame, peame siiski 5 orgaani nimetama, kel tegemist on riigisummade liikumisega, kuritarviduste takistamisega ja aruannete lõpuliku järedeerimisega. Need on Inglise Pank, varaamet, pea-maksumeister, pea-kontrolloör ja isesugune parlamendi komitee.

Nagu teada on Inglise Pank riigi peakassa, kuhu kõik riigi sissetulekud lähevad ja varaameti arvel seisavad. Varaametil on Pangas jooksev arve. On riigisummadest maksusid maksta, siis kohustab varaamet Panka vastavat summat üle kandma oma jooksvalt arvelt pea-maksumeistri arvele, kes siis riigi kreditoorile tshekiga nimetatud summa üle annab. Pea-maksumeister (Paymaster-general) on, kui nii öelda võib, poliitiline amet, tema vahetub kabineti vahetusega, on järjekult parteimees. Iseasi on järgmine võimukandja: pea kontrolloör. Viimane valitakse eluks ajaks ja on tagandamata; ta pole kabineti liige. Temale esitatakse varaameti käsk ja tema ülesanne on läbi vaadata, kas nõutud summad parlamendi poolt lubatud on. Tema võib väljamaksmisluba mitte anda. Keeldub ta maksuluba üldse andmast, ehk tõendab, et parlament nõutud summat üldse või teatud määran ei luba ja keeldub sellepärast maksukäsku kinnitامast, siis peab varaamet kohtukojalt „King's Bench'ilt“ n. n. „Mandamus'e“ nõutama. Keeldub ta aga ka sel juhtumisel luba andmast, siis võetakse kohtukojas täielik kontradiktoriaalne teguviis valitsuse nõudmise õigluse kohta tarvitusele. (Kohtukoda „King's Bench'i“ võib nimetada valitsuse ülemkohtukojaks).

Võidakse arvata, et kinnitatud maksukäsu nõutamine pea-kontrolloörilt puhas formaalsus on. Tegelikult saadaksegi seda luba suuremalt jaolt ilma raskusteta. Kuid siiski annab see formaalsus riigiametnikule, kes trüüb oma kohut täidab, võimaluse takistada igat kõige vähematki valitsuse kõrvalekaldumist riigirahade väljaandmise juures.

Möödunud aasta rahanduse üle peab pea-kontrolloör parlamendile iga aasta aruande esitama. See aruanne appropriatsiooni akti põhjal tehtud väljaminekute üle esitatakse iga parlamendi istangajajärgu

algul n.n. sessionaal-komiteele (alaline alamkoja komitee, Committee of the Public Accounts), kes 4-5 liikmest koos seisab. Selles aruandes näidatakse, kuidas neid summasid tarvitati, mis parlamendi poolt teatud otstarbeteks voteeriti. See aruanne vaadatakse läbi mitte pealiskaudselt, vaid väga täpselt. Tarvitseb ainult pilku heita nende aruannete peale, et näha, et ka kõige väiksemaid väljaminekuid (2-3 naelased) läbi vaadatakse, kui nende seaduslikkuse juures kaheldakse. Nende uurimiste tagajärjed trükitakse kõik parlamendi aruandes ära.

Selle kontrolleerimise süsteemi lõpuresultaat on see, et Inglismaal täpsed aruanded on eelarve realiseerimise üle, teisiti kui pea kõikides kontinentaal-riikides ja et riigi sissetulekute iga penny parlamendi määrustele vastavalt välja antakse.

Inglise rahanduse tundjad resümeerivad seda korda järgmiselt:

1) Kõik riigi sissetulekud kontsentreeritakse pank, kui varaameti kassasse;

2) Väljaminekud tehakse ainult parlamendi nõusolekul kõrvale kaldumisteta;

3) Rahade maksmine varaametist ja arvete läbivaatamine sünnib ainult pea-kontrolloöri, iseseisva ametniku, järeelvalvel, kes ainult alamkoja ees vastutav on, keda ainult mõlema koja nõusolekul ametist vabastada võib.

4) Maksused sünnivad ainult selle aasta jooksul, milleks summad voteeriti. Inglismaa tunneb ainult „budget par Gestion“ ja mitte „budget par exercice“, s. t. ta ei tunne krediitide pikendamist üle eelarve aasta;

5) On olemas kindel garantii sissetulekuja väljamineku-eelarve iga § korrapärase kasutamise kohta;

6) Kõik eelarve-aasta jooksul mitte väljaantud summad maksetakse riigikassasse, niisama kõik ettenägemata sissetulekud, niisama kõik sissetulekud, mis lisana à conto ülemääraste väljaminekute katmiseks saadud;

7) Alamkoja poolt „Committee of Accounts'i“ kaudu vaadatakse lõpulikult läbi kõik arved iga eelarve-aasta kohta ja iga aruanne eri väljaminekute kohta, mis parlamendi poolt voteeritud krediitidest üle ulatavad, peab parlamendi poolt sanktioneeritama. -

8) Kontrolli ja valitsuse vahelised tülid riigirahadega ümberkäimise õiguste üle lahendatakse kohtuotsusega.

Sellepärast on Inglismaal kuritarvitused riigirahadega ümberkäimises, mis teistes riikides sagedasti ilmsiks tulevad, haruldane erandiline nähtus. Eelarve realiseeritakse tegelikult, mitte ainult paberil ja riigi ülemvõim võib võrdlemisi lühikese aja jooksul selle kohta tõendust saada ja mitte alles aastate järel.

Töölise haiguskinnitus.

V. Grohmann.

Töölise haiguskinnituse küsimus on peaaegu kõigis riikides lahendatud, ja nimelt kahe süsteemi kaudu: sunduslik, ehk vabatahtlik kinnitamine. Suurem osa riikidest on sundusliku kinnitamise läbi viinud, olles arvamusel, et töölised enda kindlustamise tähtsusest haiguse juhtumisteks küllalt teadlikud ei ole, ja teiseks, et kaugeltki kõik töölised aineliselt sedavõrd kindlustatud pole, et nad oma vähesest sissetulekust ühe osa vabatahtlikult enda kinnitamiseks määraksid. Haiguskinnituse sundus maksab Saksamaal, Inglismaal, Austrias, Ungaris, Norramaal, Rumeenias, Poolamaal, Tšehhoslovaakias, Lõuna-Slaavis, Luksemburgis, Leedus ja Lätimaal.

Mõnes riigis on osavõtt haiguskinnitusest vabatahtlik, näituseks Itaalias, Belgias ja Helveetsias. Prantsusmaal on kinnitamine mäetöölisele sunduslik, kuna kõik teised töölised seda vabatahtlikult teevad, kuid uus seaduse eelnõu on juba välja töötatud, mis kinnitamise haiguse juhtumisteks kõigile sunduslikuks teeb. Samasugune seaduse eelnõu on ka Rootsis olemas.

Meil Eestis on ka haiguskinnituse sundus maksmas, kuid selle sunduse ulatus on veel õige piiratud. Selles suhtes oleme taha jäänud Saksamaast, Austriast, Poolamaast, Inglismaast, Tšehhoslovaakiast jne., kus haiguskinnituse sundusele kõik palgateenijad alluvad. Tööhoolekandeministeriumi poolt välja töötatud seaduse eelnõu, mis praegu sellekohases riigikogu komisjonis harutusel on, teeb kirjeldatud asjaolus tarviliku paranduse.

Praegu maksva seaduse järele alluvad haiguskinnituse sundusele kõik töölised ja ametnikud vabrikutes, käsitöökodades, mäetööstus- ja sisevetes tegutsevates laevandusettevõtetes, tramvaidel ja chitustöödel, kui

nimetatud ettevõtetes vähemalt 5 töölise alaliselt tööd leiavad. Erandi moodustavad riiklikud ettevõtted, kus töölise ja ametnikkude kinnitamine isesugustel alustel sünnib. Peale selle ei allu eraettevõtetes kinnitussundusele need töölised ja ametnikud, kes ajutiseks tööks palgatud on, mis üle ühe nädala ei kesta.

Meie seadustik läheb paljudest teiste riikide omadest selle poolest lahku, et ta kinnitamist haiguse juhtumiste vastu kõikidelt tööliselt nõuab, kuna mujal haiguskinnitust sunduslik on ainult kuni teatud aastapalga ülemmäärani. Meie uus seaduse eelnõu kavatses selleks ülemmääraks võtta 180,000 margalise palga aastas. On ka täiesti õige, et kinnitamist haiguste vastu vajavad ainult majandusliselt viletsal järjel olevad isikud, kuna nende suhtes, kellel teenistus enam-vähem rahuldav on, haiguskinnitus igasuguse mõtte kaotab. Peale selle makstakse harilikult isikutele, kellel ettevõttes tähtsamad ülesanded täita on, haiguse puhul palka edasi. Vaevalt leidukski soovijaid sarnaste kohtade peale, kui kindlustus puuduks, et haiguse puhul palga maksmist täiel määral jätkataks. Haigekassast võiks ainult $\frac{1}{2}$ – $\frac{2}{3}$ harilikust palgast saada. Peale kindla palga saadakse veel osa puhtast kasust, missugune sissetulek õige suure osa üldisest teenitusest moodustab. Arusaadav, ei tehta siin haiguse puhul mingisuguseid mahaarvamisi. Kui aga kord palgamaksmine edasi kestab, siis ei ole ka õigust haigusraha saamiseks, nii kaob kirjeldatud tingimistel igasugu mõte, haigekassa liikmeks olla, kuna teisest küljest sarnaste liigete osavõttu haigekassast ainult kassa sissetulekute suurendamiseks kasutada, ka õiglane poleks.

Seadus annab kinnitusametitele õiguse, sunduslikku kinnitamist ka neis ettevõtetes maksma panna, kus töölise arv viiest vähem on. Sellest võimalusest haarasid õnnetuseks kohusetruud herrad töökaitsekommissariid kinni ja esitasid kinnitusametitele terve rea kõige väiksemaid ettevõtteid, hoolimata sellest, et paljudest nendest üks ainus tööline oli, ja seegi tihti õpipoiss. Arusaadavalt ei jõua kommissariid kõiki sarnaseid ettevõtteid üles leida, mille tõttu seisukord küllalt õiglusetaks kujuneb. Peale selle tekitab kinnitusmaksu edasisaatmine haigekassasse nii vähesed töölise arvu puhul ettevõtjale kaunis tuntuvat kulu, ning sealjuures on postikulud tihti suuremad, kui maksusumma ise, mis juba asja hoopis naeruväärseks teeb. Paneb kahtlema, kas

sarnase korraldusega töölisele töesti head tehakse. Sest arstimist ei võta kassa suuremal hulgal juhtumistel ikkagi enda peale, seda on siimaale ainult kaks kassat teinud. Jääb üle ainult haigusraha; kujutage endale nüüd sarnase väikese ettevõtte töölise seisukorda ette, kes haigekassast kaugel elades haigeks jääb. Tööandja loobub muidugi palgamaksmise jätkamisest ja igasugusest abiandmisest, sest et ta sunnitud oli töolist kinnitama, kuid küsitav on, millal abi haigekassa poolt päralt jõuab.

Kinnitusalusteks on haigekassad, mis-suguseid asutada võib kas üksiku ettevõtte juure, kui viimases vähemalt 500 töolist on, ehk mitme ettevõtte peale ühiselt. Meil on praegu 16 üksiku ettevõtte ja 16 ühist haigekassat. Viimased asuvad Tallinnas, Rāpinas, Paides, Tūris, Pārnus, Rakveres, Narvas, Viljandis, Tartus, Rōikal, Pōltsamaal, Haapsalus, Kuresaares, Vāndras, Valgas ja Võru-Petseris.

Kinnitusnōukogu töötab haigekassade tarvis normaal-pōhikirja välja, mille järele kõik kassad asutatakse. Haigekassa tegevust juhivad: peakoosolek ja eestseisus. Peakoosoleku moodustavad haigekassa liigete volinikud, keda liikmed oma hulgast valivad. Eestseisus valitakse peakoosoleku poolt liigete hulgast. Nii on siis tööandjad haigekassa tegevuse juhtimisest eemaldatud. Ainult revisjoni komisjonist võivad tööandjad kas isiklikult ehk oma esitajate kaudu osa võtta. Sarnane kord on maksmas alates 1917. aastast, kus üldine vaenulikkus tööandjate vastu iseāranis teravana revolutsiooni kaasnāhtusena tundus. Teiste riikide seadustikud võimaldavad tööandjatele osavōtmise haigekassa tegevuse juhtimisest, määraates neile kassa orgaanides teatud arv hāāli, harilikult $\frac{1}{3}$, Czecho-slovaakias $\frac{1}{4}$. Lātis maksab muu seas ka endine veneaegne kord, kus tööandjad haigekassa juhtimisest osa ei võta. Uus seaduse eelnōu kavatses kirjeldatud ebaloomulikkude seisukorda muuta, võimaldades tööandjatele $\frac{1}{3}$ volinikkudest peakoosolekule omalt poolt saada ja kindlustades neile $\frac{1}{3}$ kohti eestseisuses.

Tööandjate esitajad oleksid haigekassa tegevuse juhtimisest teatud regulaatoriks, mis takistaks āärmustesse sattumist ja ei laseks korduda sarnaseid loomuvastaseid nāhtusi, kus haigekassa juhtimise oma kätte ahnitseb āärmine element tööliste hulgast, kes tagasi ei kohku selle eest, et haigekassat kasutada igatsugu kõrvalisteks sihtideks, määraates kassa summadest suuri toetus-

rahasi teatud vaimus ilmutavatele tööliste hēteadele ja makstes juhatusliigetele liialt suur palkasid.

Haigekassa liikmeks loetakse tööline ehk ametnik sellest pāevast, kus ta tööle asus. On vāga selgusetu, iseāranis seaduse 1917. a. muudetud redaktsioonis, missugusest ajast töölise haigekassasse kuuluvus lõpeb. Tegelikus elus tekkivad selle tõttu tihti arvamide lahkuminekid, kui kōsimust puudutatakse, millal tööline, kes ühest ettevõttest lahkunud ja mujale veel tööle asunud pole, kassa tehingute peale õiguse kaotab. Oli kalduvus seaduse mõtet nii seletada, et töölisel kuu aja jooksul peale ettevõttest lahkumist õigus on haigusraha ja arstimiskulusid saada 26 nādala kestvuseks. Kinnitusnōukogu seletab arusaamatust nii, et ettevõttest lahkunud tööline ainult ūhe kuu kestvusel haigusraha ja arstimiskulusid saada võib, kui ta tõlt lahkudes haige polnud, vastasel korral aga võib ta haiguse- raha ja arstimiskulusid tarvitada mitte ūle 26 nādala, haigeksjāāmise pāevast arvates.

Haigekassa tehingute hulka kuulub:

1) Maksuta arstiabi, ārstirohtude, sidumistarbete ja muude tarviliikkude arstimisabinōude andmine, arstimine haigemajas tēieliku ūlespidamisega ja sūnnitusabi. Kōik nimetatud abiandmine sūnnib ettevōtja kulul: a) haigusjuhtumistel, millistega tövōimetus kaasas ei kāi, niikaua kuni haige haigekassa liikmeks on; ja b) haigusjuhtumistel, mis töōjōu kaotuse tingivad, selle peale vaatamata, kas haigus ambulatooriumis vōi haigemajas arstimist nōuab, kuni tervekssaamiseni, kuid mitte kauem kui kakskūmmend kuus nādalat haigeksjāāmise pāevast arvates; korduvate haigeksjāāmiste puhul ūhtekokku mitte kauem, kui kolmkūmmend nādalat aastas.

Arstiabi andmise vōib haigekassa oma peale võtta. Siis nōutakse ettevōtte omanikult nimetatud kulude tasuks mitte ūle 2% haigekassa liigetele maksetavast palgast.

2) Haigusraha maksmine haiguste puhul, millistega töōjōuetus kaasas kāib, alates neljandast haiguse pāevast kuni tervekssaamiseni, kuid mitte kauem, kui arstiabi andmiseks määratud ajavahedel. Kui aga haiguse pōhjuseks õnnetusjuhtumine oli, ja haige õnnetusjuhtumiste kinnituseaduse pōhjal kinnitatud on, siis maksab haigekassa haigusraha ainult 13 nādala jooksul, peale selle on kinnitusūhisus seda kohustatud tegema; õieti peab kinnitusūhisus esimese 13 nādala jooksul makstud

haigusraha haigekassale tasuma. Haigusraha suuruse määrab, kas haigekassa põhikiri, ehk peakoosolek $\frac{1}{2}$ – $\frac{2}{3}$ osa suuruses haige harilikust palgast, peale selle võib veel mõnesuguseid protsente määrata, arvesse võttes haige perekonnaseisu.

3) Sünnitusraha maksmine pooltest kuni täispalga suuruseni 2 nädalat enne, ja 4 nädalat peale sünnitamist, tingimisel, et abisaaja vähemalt kolm kuud enne sünnitamist haigekassa liige oli.

4) Matuseraha maksmine kahekümnekuni kolmekümnekordse päevapalga suuruses.

Haigekassa võib oma kanda võtta oma osavõtjate ülevalpidamisel olevate perekonnaliigete arstimiskulud, samuti võib ta abiraha maksta nende haiguse ehk matuse puhul ja haigekassa liigete naistele sünnitamise korral. Sarnaste kulude katteks ei tohi haigekassa rohkem määrata, kui ühe kolmandiku aasta jooksul sissetulevatest maksusummadest.

Haigekassal tarvitada olevatest summadest on pool liigetelt enestelt, ja pool tööandjatelt saadud. Kinnituskasu suuruse määrab haigekassa peakoosolek 2% – 4% piirides palgasummast. Tegelikult nõuavad kõik kassad vähemalt 4% . Kui haigekassal vähem liikmeid on kui 400, siis võib kinnituskasu kõrgendada kuni 6% . Kui haigekassa liikme teenistus kinnituskassametilt poolt määratud lihttöölise palga $\frac{2}{3}$ -st vähem on, siis on ettevõtte kohustatud kinnituskasu täiel määral oma kanda võtma. Ettevõtja nõuab haigekassa liigetelt palgamaksmise juures kinnitussummad sisse ja saadab nad, oma osa juure lisades, hiljemalt nädala jooksul haigekassasse. Summad, mis nimetatud ajaks kassasse makstud pole, nõutakse ettevõtjalt töökaitsekommissari korraldusel politsei kaudu vastuvaidlemata korras ühes ühe protsendi viivitusrahaga iga kuu eest tähtjaks maksmata jäänud summade pealt, kusjuures poolikud kuud täie eest arvatakse. Kogu töövõimetuse kestvuse ajal, mille eest haigus- või sünnitusraha antakse, kinnituskassusi ei võeta.

Nagu eelpool nimetatud, on riigikogule ettepanud haiguskinnitusseaduse eelnõu, millel sihiks on praegu maksvat kinnituskassusteemi täiendada. Peale kinnitute hulga suurendamise, seisaksid olulisemad uuendused järgmises: esiteks, on ettenähtud vabatahtliku kinnitamise võimalus kõigile, kes sundusliku kinnituse alla ei kuulu, väljaarvatud need, kes üle 50 aasta vanad,

või kelle aastane sissetulek üle mk. 180.000.— ulatab. Edasi kavatakse arstiabi andmist mitte ainult kassa liigetele, vaid ka nende perekondadele haigekassa ülesandeks teha. Sünnitusraha maksmise aega pikendatakse 6 nädalast 8 nädala peale, millest 6 nädalat peab langema peale sünnitamist, peale selle nähakse uuesti ette imetusraha, kui sünnitaja last oma rinnaga toidab, ühe veerandi palga suuruses kõige aja kestel, mil tema last imetab, kuid mitte üle 26 nädala. Matuseraha kavatakse maksta mitte ainult kassaliikme enese, vaid ka tema ülevalpidamisel olevate perekonnaliigete surma puhul. Peale selle kavatakse uuesti maksta panna ühekordne toetusraha kassa naisliikme või kassaliikme naise sünnitamise korral.

Kavatakse asutada ainult ühiseid haigekassasid.

Tallinna ja Riia võistlus Valga-Võru-Petseri piirkonnas.

Tallinna Börse Komitee on Kaubandus- ja Rahaministrile järgneva märgukirja saatnud:

„Käesolevaga on Börse Komiteel au Teile, herrad Kaubandusminister ja Rahaminister, teatada, et Tallinna importärid allseisvas asjas kaebtuse ja palvetega Börse-Komitees on esinenud:

Raioonis Riia-Valk-Petseri-Võru on Tallinna ja Riia kaudu sisseveetavate kaupade vahel tekkinud äge võistlus, kusjuures Läti kaubandus siin sedavõrd suures ülekaalus on, et nimetatud ringkondade kaupadega varustamine Eesti käest ikka enam ja enam Riia kätte üle läheb. Eestkätt tulevad siin arvesse hulkkaubad, nagu suhkur j. t. kolonialkaubad, sool, heeringad, raud jne., mis-suguseid Riia kaudu sisseveetult nimetatud raioonis palju odavamalt pakutakse, kui see Tallinna äridel üldse võimalik.

Peapõhjuseks seesugusele ebasoodsale arenemisele peitub Riia-Valga ja Tallinn-Valga kaugusvahes, mis umbes 100 versta välja teeb.

Maa Tallinn-Valga vahel on 257 versta

„ Riia-Valga „ „ 158 „

Edasi tuleb arvesse võtta, et kaupade tollimine Valgas palju odavam on, kui Tallinnas, sest esimeses jääb ära rida tollimiskulusi, artelli tasud jne.

Peale selle on Läti kaudu transiidina tulevatel kaupadel teatud kergendused, niisama nagu ka Eesti kaudu minevate transiitkaupade pealt võrreldes importkaupadega palju vähemaid maksusi võetakse.

Ettefoodud asjaolud mõjuvad selleks kaasa, et Tallinna kaubandus Valga-Võru-Petseri piirkonnast täiesti välja tõrjutakse. Viimast ei saa üksi kaupmeeskonna kahjuna vaadelda, vaid see toob ühes endaga ka riigile järgmisi kahjusi:

1) jäävad saamata raudteeprahid Tallinn-Valga liinil suurte kaubasaadetiste pealt, kui ka vastavad sadammaksud.

2) riigimaksude kahanemist väiksemate läbikäikude tõttu.

Kõiki eelmist arvesse võttes otsustas Bõrse Komitee Teie poole, herrad Kaubandusminister ja Rahaminister, pöörata vastavate korralduste läbiviimise palvega.

Abinõude arutamisel, missugused eelmiste pahede kõrvaldamiseks kohased, jõudis Bõrse Komitee otsusele, et siinkohal asja lahendamine ainult tariifpoliitilisel teel võimalik pole, kuna siin iga meie poolt ettevõetud korralduse peale Läti vastava vastukorraldusega vastaks, kusjuures viimane ikkagi nimetatud 99 versta võrra ees oleks.

Eelmist silmas pidades paneb Bõrse Komitee ette järgmist korraldust Eesti kaubanduse kaitseks seaduse teel maksmata panna:

sisseveo kaupade pealt Eestisse ühest välisriigist võetakse kõrgendatud tolli, kui kaup transiidina teise välisriigi sadama kaudu ja maad mööda üle piiri Eestisse tuleb.

Tollimäära kõrgust eri ekspertide komisjoni poolt välja töötada lasta. Asjatundjate arvamisest peaks näituseks heeringate pealt tolli 100% võrra tõstma, et Tallinna kaubandusele võistlust võimaldada.

Nagu Bõrse Komiteel teada, maksavad seesugused seadused ka teistes riikides (näit. Belgias). Vastava materjaali saamisel, milleks Bõrse Komitee samme astunud, tuleb Bõrse Komitee käesoleva küsimuse juure tagasi.

Kõiki eelmist kokku võttes palub Bõrse Komitee Teie, herrad Kaubandusminister ja Rahaminister, lahket korraldust vastavate seaduste maksmapanemises ettefoodud pahet kõrvaldamiseks.

Eelmisele täienduseks kirjutab Bõrse Komitee Teedeministrile:

„Bõrse Komitee eelnimetatud kirjas esitatud palve läbiviimise tagajärjeks peaks olema odavate Läti kaudu tulnud kaupade kadumine Valga-Petseri-Võru piirkonnast ja seeläbi üldine elu kallinemine nimetatud piirkonnas. Et nimetatud piirkonda selle eest kaitsta, pöörab Bõrse Komitee Teie poole, herra minister, palvega differentiaal tariife raudteeliinidel, mis nimetatud piirkonda Tallinnaga ühendavad, maksmata panna ja selle läbi Valga-Petseri-Võru piirkonda kaupadega varustamist odavamaks teha“.

Eesti saatkonna aruandest Rootsis.

Eesti kaubad, mis Rootsit huvitavad. Hooajakaupadest. Rootsi komisjoni arvamine Eesti turu kohta. Rootsi äriühingute kavatsused Balti turu tagasi võitmise kohta.

Augustikuu jooksul on Rootsi firmade poolt meie kaudu küsitud Eesti firmade aadresse, kes võiksid siia müüa: puuvilja, kuivatatud müstik-marju, kaeru, õmblusniiti, villast lõnga (kammgarn), värvisid, õlisid, villakraasimise nahka, pickers'id j. m. tekstiiltooteid. Huvi puuvilja ja marjade vastu tuleb seletada tänavuaastase viletsa saagiga Rootsis. Sedasama võib ütelda ka kaerte kohta. Augustikuu rängad vihmad on Rootsi viljasaagi lootust palju vähendanud; lehed teadsid jutustada, et vihma pärast kogu Stockholmi ümbrus pea ilma põllusaagita jääb. Huvi meie värvide vastu on muidugi ühenduses praeguse kriisiga Saksamaal.

Eesti puuvili ja marjad võiksid hooajakaubana Rootsis alati head turgu leida, eeldades muidugi, et väljasaadetav kaup hea on ja et meil puuvilja pakkimine kord ära õpetataks.

Hooajakaupadena, millede jaoks siin alati hea turg oleks, tahaksin veel nimetada anesi – mardipäevaks ja vähki – augustikuu jooksul. Anesi on siia juba üsna hea tagajärgedega sisse veetud, kuid organisatsiooni tuleks täiendada. Väkkidega tegi keegi sinne ärimees hõluti katset, kuid kuidas see õnnestas pole mul teada. Kuulsin ainult, et ülesaatmine Kalevipojaga mitte hästi pole läinud: elusate väkkide saatmine nõuab kah oma kunsti.

Konsulent E. Ell, kes ühes riigipäevamehe Anders Lindgreniga augustikuul Eestis, Lätis ja Leedus käis Rootsi valitsuse kulul

ja ülesandel põllupidamisolusid ning Rootsi eksportvõimalusi uurimas, tuli hiljuti oma reisult tagasi. Rootsi lehtedele on ta seletanud, et Rootsi tööstusetooteid meil headeks kuid liig kalliteks peetakse, siiski aga head võimalused on Baltimaade turgude tagasivõitmiseks sedamööda kuidas Saksamaa vastavad tooted kallinevad ning väärtuse poolest halvenevad. E. arvates võib Rootsi lähemal ajal Saksamaaga meie turgudel tõsiselt võistlema hakata. Kuid Rootsi kaupmehed peaksid Balti riikide vastu suuremat usaldust hakkama näitama, kui see siiani on olnud, muidu ei tule turgude tagasivõitmiseks midagi välja. Ühtlasi tähendab Ell, et põllumajandus Balti riikides kiiresti edeneb ja need riigid, eriti Eesti, juba lähemas tulevikus Rootsile põllutoodete väljaveo alal kardetavateks võistlejateks saavad (Inglise turul).

25. juulil on Rootsi kaubandusministri juures erakoosolek peetud, millest on osa võtnud Rootsi kaubanduse ja rahanduse tähtsamad esitajad ja millel on arutatud Rootsi ekspordi arendamise võimalusi madalavaluutaga maadel, eriti Balti riikides. Selle koosoleku tagajärjeks oli ettepanek Svea aurulaevaseltsile valitsuse poolt toetust anda korraliku laevaühenduse pidamiseks Balti riikidega kaubanduse arendamise otstarbel varajaseks tunnistatud. Rohkem poolehoidu on leidnud mõte, Balti riikidesse Rootsi kaubaladusid asutada, kust müük võiks sündida kuni teatava ulatuseni võlgu. Niisugused ladud peaksid ühenduses seisma Rootsi pankadega. Põllutööriistadele ja Rootsi seemnetele, suguloomadele jne., turgude soetamiseks peetud soovitavaks Balti riikidesse eeskujulikka väikekohti asutada rootslastest peremeestega, et kohalikele elanikkudele moodsa põllutöötehnika abinõusid propageerida. Koosolekul ettetoodud mõte: mitte ainult katsuda Rootsi väljavedu ühekülgselt silmas pidada, vaid katsuda nõrgavaluutaga maade ostujõudu tõsta neilt mailt tooteid ostes, on igatahes tähelepanuväärne.

Väikest ärevust sünnitas siinsete kaupmeeste seas konsul Hedmani raport välja maalaadest-kaupmeeste maksustamise uute määruste kohta Eestis. Meie poole pööravad rahuldusid täiesti kui kuulda said, missugused motiivid Eesti valitsust neid määrusi sundisid maksuma panema.

Rootsi tuletikuvabrikud on hakanud Venemaalt haavapuud ostma. Hiljuti tõi Rootsi aurik Balder Peterburist kaks praamilasti haavapuud Värterviki tikuvabrikule.

Eesti-Inglise vaheline kaubandus 1920., 1921. ja 1922. a.

(Kaubandusministeeriumilt Eesti välisesitustele saadetud informatsioon.)

Kaupade läbikäiguks kaalu järele seisab Inglismaa esimesel kohal: 1920. a. — 35,7⁰/₀, 1921. a. — 33,5⁰/₀, 1922. a. — 36,2⁰/₀ meie üldväliskaubandusest, kuna kaupade väärtuse järele esimene koht Saksamaale jääb. Seda nähtust tuleb kivisõe sisseveoga seletada, mida Inglismaalt peale 5.214.000 puuda on toodud, kuna aga Saksamaalt rohkem kallimaid kaupsid ja ainult 256.000 puuda kivisütt on toodud. Väljavedu Inglismaale on sisseveost märksa suurem: kaalu järele oli 1921. aastal sissevedu Inglismaalt 26,2⁰/₀, väljavedu 45,2⁰/₀; 1921. a. sissevedu — 27,9⁰/₀, väljavedu — 39,1⁰/₀ ja 1922. a. sissevedu — 33,2⁰/₀, väljavedu — 39,2⁰/₀ meie üldsisse- ja väljaveost. Nagu nendest arvudest näha, on sissevedu Inglismaalt meile järjest kasvanud, kuna väljaveos ennem protsentuaalset kahanemist kui kasvamist on märgata. Arvuliselt on väljavedu läinud aastal palju kasvanud: 1920. a. saadeti Inglismaale 3.870.000 puuda igasugust kaupa, 1921. a. — 2.848.000 puuda ja 1922. a. — 7.322.000 puuda. Meie sisseveos Inglismaalt kaupade rohkuse poolest paistavad silma toiduained, tekstiil-riidekaubad ja sõed. Meile veetud toidu- ja maitseainete poolest (kaalu järele 1922) seisis Inglismaa kolmandal kohal — 11,7⁰/₀ meie toidu- ja maitseainete üldsisseveost (esimesel kohal Saksamaa — 42,8⁰/₀, siis Danzig — 21,2⁰/₀). Tähtsamad selle grupi ained olid: nisujahu 1921. a. — 81.299 p., 1922. a. — 82.015 p.; suhkur 1921. a. — 26.417 p., 1922. a. — 32.511 puuda; heeringad 1921. a. — 490.734 p., 1922. a. 255.000 puuda: tubak 1921. a. — 3.959 p., 1922. a. — 14.524 p.; sool 1921. a. — 1.361 p. ja 1922. a. — 14.174 p. Meie heeringate sisseveos asub 1922. a. Inglismaa esimesel kohal; oma 255.000 puudaga, 396.870 puudalisest heeringate üldsisseveost teeb ta 68⁰/₀ välja. Tubaka saatmises meile on ka Inglismaa käes esimene koht. 1922. a. toodi Inglismaalt 14.524 puuda tubakat, mis teeb välja meie tubaka üldsisseveost 39.217 puudast 39⁰/₀. Soola on meile sisse veetud peaaegu jalgikult Saksamaalt; sissevedu Inglismaalt teeb välja ainult 0,9⁰/₀. Tekstiil- ja riidekaupade veos meile asub Inglismaa teisel kohal, jättes esimese koha Saksamaale. Nende kaupade üldsisseveost teeb ta välja

27,1⁰/₀ aga kogu meie sisseveost Inglismaalt 30,5⁰/₀. Toorest puuvilla on Inglismaalt kõige rohkem sisse toodud (1922. a.) 108.000 puuda (Saksamaalt 83.000 pd.) – 56,5⁰/₀ puuvilla üldsisseveost. Puuvillast riiet on 1921. a. 2.373 puuda, 1922. a. – 9.381 puuda sisse toodud – 25,5⁰/₀ puuvillase riide üldsisseveost.

Lamba villa on Inglismaalt 1921. a. 15.989 puuda ja 1922. a. 11.672 puuda sisse toodud. Ilma selle peale vaatamata, et villa sissevedu läinud aastal on vähenenud, jääb esimene koht siiski Inglismaa kätte – 44,8⁰/₀ üldisest läinud aasta 26.094 puuda suurusest villasisseveost. Villast riiet on Inglismaalt 1921. a. 3.626 pd. ja 1922. a. 3.052 puuda toodud; esimesel kohal on Saksamaa – 8.650 p. Villase riide üldsisseveost 1922. a. – 151.290 pd. – langeb Inglismaa osaks 20⁰/₀. Kõige rohkem on Inglismaalt ka juutest kottisid toodud – 1921. a. – 6532 p. ja 1922. a. – 18.018 p., Saksamaalt läinud aastal 12.446 p.; 40.279 = puudalisest juutest kottide sisseveost langeb Inglismaa osaks 45⁰/₀. Inglise on pea ainukeseks maaks peale Saksamaa, kust meile kivisütt ja koksi veetakse; kivisütt on meile Inglismaalt 1921. a. 1.446.629 p. ja 1922. a. 5.214.246 p. veetud, koksi 1921. a. 42.526 p. ja 1922. a. 157.256 p. Peale Inglise on meile ainult Saksamaalt (1922. a.) 256.432 p. kivisütt ja 8.240 p. koksi toodud. Inglismaa on ka meile pea ainukeseks palmiõli sisseveomaaks: 1921. a. 1.866 p., 1922. a. 4.216 p. – 95⁰/₀ kogu selle aine sisseveost. Kõige suuremal määral Inglismaalt on sisse toodud ka loomarasva 16.352 puuda – 68⁰/₀ üldisest loomarasva sisseveost.

Teiste ainete sissevedu Inglismaalt meile on olnud tähtsusetu määral.

Meie pea väljaveo-aineteks Inglismaale on olnud puu ja puutööstuse saadused, tekstiilkaubad, seemned ja toiduained. Puid ja puutööstuse saadusi on Inglismaale kõige rohkem välja saadetud: 1921. a. – 2.725.376 p., 1922. a. – 6.759.767 p., mis teeb välja 74,8⁰/₀ meie puu ja puusaaduste üldväljaveost.

Meie linaseemnete väljaveos on ka esimene koht Inglismaa käes – 1922. a. 98.225 p. – 51⁰/₀ meie linaseemnete üldväljaveost. Tekstiilkaupadest on Inglismaale kõige rohkem linu välja saadetud: 1921. a. – 88.222 p., 1922. a. – 167.029 puuda (Belgiasse – 170.690 p. ja Saksamaale – 113.017 puuda). Meie 1922. a. linade üldväljaveost langeb Inglismaa peale 20⁰/₀, 3/4 0/0

Teiste tekstiilkaupade väljavedu Inglismaale on tähtsusetu.

Toiduainete väljavedu Inglismaale teeb välja 5,2⁰/₀ meie üldisest toiduainete väljaveost ja 6,2⁰/₀ kogu meie väljaveost Inglismaale. Tähtsamad ained olid: kartulid – 1921. a. 6.664 p. ja 1922. a. 186.563 p.; sealiha 1921. a. – 694 p., 1922. a. – 4.908 p.; või 1921. a. – 900 p., 1922. a. – 14.280 p.; kanamunad 1921. a. – 5.316 p., 1922. a. – 529 pd.; õlikoogid 1922. a. – 6.013 p. Või väljaveos oli Inglismaa läinud aastal teisel kohal peale Rootsi (23⁰/₀ meie või üldväljaveost). Inglismaale on ka kõige rohkem meilt õlikookisid saadetud – 35⁰/₀ meie õlikookide üldväljaveost.

Kolme läinud aasta toiduainete väljavedu Inglismaale võrreldes leiame, et see on järjest nii arvuliselt kui ka protsentuaalselt kasvanud.

1920. a. saadeti toiduaineid Inglismaale 362 p., 1921. a. – 15.900 pd. ja 1922. a. – 214.513 puuda. Puu ja puutööstuse, kui ka tekstiilkaupade väljaveos pole sarnast järjekindlat kasvu märgata. 1920. a. saadeti Inglismaale puid ja puukaupasid 3.429.936 p., 1921. a. – 2.725.376 p. ja 1922. a. – 6.759.766 p. Tekstiil- ja riidekaupasid on saadetud Inglismaale 1920. a. – 174.790 p., 1921. a. – 102.750 p. ja 1922. a. – 180.474 p.

Viljade seisukord 25. augustiks.

Läinud aruandekuu jooksul on tali-viljade seisukord Statistika Keskbüroo kokkuvõttel märksa paranenud, nii et saak töötab üle keskmise saada (105,4⁰/₀ kümne aasta keskmisest saagist). Sellega oleks saak, arvestades läinud aasta külvipinna alusel:

	Saak hektarilt pd.	Külvipind hekt.	Üldsaak pd.
Talirukis	67,7	156.841	10.618.136
Talinisu	68,5	8.907	610.130

Seeme mahaarvatud, jääks sellest puhasaagina järele talirukist 8.967 tuh. puuda, talinisu 516 tuh. puuda.

Võrreldes eelmiste aastate saakidega oli s. a. saak (tuh. pd.):

	1913–1922	1920	1921	1922	1923
Talirukis	8.386,7	6.240,1	9.667,1	7.242,5	8.967,2
Talinisu	376,0	348,0	402,0	478,0	516,3
Kokku	8.762,7	6.588,1	10.069,1	7.720,5	9.483,5
	100	75	115	88	108

Suiviljade seisukord on augustikuul üldiselt paranenud, ehk ta küll veel alla keskmist on. Iseäranis halb on odra seisukord lehekärbe hävitustöö tagajärjel.

Protsentides 10 aasta keskmisest oli viljade seisukord üle riigi:

	25. aug.	25. juul.
Oder	79,6	75,9
Kaer	91,1	88,6

	25. aug.	25. juul.
Segavili	91,0	89,1
Kartul	88,3	83,0
Linaseeme	90,4	84,3
Linakiud	90,6	87,6

Kõige parem oli üldiselt suiviljade seisukord Saaremaal. O d e r on iseäranis raskelt kannatanud Lääne-, (61,2), Pärnu- (57,4) ja Harjumaal (65,8).

Kroonika.

Eesti.

Esimese poolaasta väliskaubandus maade järele:

Sissevedu Eestisse.

	Tuh. puudad.		Milj. Emk.	
	1922. a.	1923. a.	1922. a.	1923. a.
Belgia	2,4	203,8	2,4	89,6
Daani	119,6	156,1	68,7	126,3
Danzigi	448,2	345,7	196,8	209,2
Hollandi	209,5	127,7	28,4	19,98
Inglismaa	2.906,2	3.317,7	336,1	445,7
Läti	191,5	220,8	82,7	162,3
Leedu	-	9,1	-	0,8
Norra	123,4	32,1	2,79	10,4
Prantsusm.	3,3	4,4	2,1	9,4
Poola	-	0,5	-	1,1
Rootsi	168,8	287,2	43,7	127,0
Saksamaa	2.952,3	3.475,8	1.214,3	2.284,6
Soome	550,9	214,1	146,4	135,6
Vene	100,2	394,6	30,4	114,2
Ühisriigid	34,3	560,1	17,0	203,5
Muud maad	0,05	0,4	0,2	0,4

Väljavedu Eestist.

Belgia	803,9	418,2	191,6	426,9
Daani	72,96	122,0	27,97	182,4
Danzigi	10,2	18,5	24,0	51,8
Hollandi	-	57,5	-	5,8
Inglismaa	2.236,97	3.170,6	339,7	687,4
Läti	154,1	349,2	88,1	285,3
Leedu	0,3	-	2,0	-
Norra	21,6	77,8	1,4	8,8
Prantsusmaa	94,4	37,6	61,0	64,7
Poolamaa	0,3	0,5	0,1	0,1
Rootsi	239,9	138,7	61,3	235,2
Saksamaa	1.355,9	488,8	330,9	330,8
Soome	470,7	483,2	127,4	233,3
Vene	1.784,6	265,4	453,4	177,8
Ühisriigid	0,6	108,8	2,0	49,5
Muud maad	54,4	16,2	3,6	8,2

Või väljavedu. Augustikuu jooksul veeti võid välja 23.150 pd. (brutto), Mk. 80.000.000 väärtuses. Kaks kolmandikku sellest läks Rootsimaaale, kuna ülejääk inglise- ja Daanimaaale saadeti. Esimese 8 kuu jooksul s. a. on võid välja veetud. 99.320 pd. - 27.720 pd. vastu, sama aja jooksul m. a.

„R. Bote.“

Kilu väljavedu. Kaubandusministeeriumi teatel on viimaste aastate jooksul Eestist järgmisel hulgal kilu välja veetud:

1921. a.	1.962,8 puuda
1922. a.	8.067,7
1923. a. pool.	1.175,1

Kui tähele panna, et 1922. a. esimesel poolel veeti ainult 401 puuda kilu välja, teisel poolel aga üle 7600 puuda, siis on põhjust arvata, et väljavedu kogu aastas tänavu suuremaks kasvab kui ta läinud aastal oli ja kilude väljavedu üldiselt edukäigus on.

Tulefikkuude ja tikutraadi väljavedu. (Kaubandusministeeriumi kokkuvõtte) Statistika Keskbüroo andmete järele on tulefikka ja tikutraadi välja veetud:

Aastad	Tulefikka puudades	Tikutraadi puudades
1921.	859	Ei ole
1922.	12.288	4.041
1923 l.p.	6.912	14.038

Kohvi sissevedu. 1922. a. on Eestisse toorest ja praetud kohvi kokku 187.600 puuda sisse veetud. Iga elaniku kohta on seega 0,16 naela 1922. a. kohvi sisse toodud.

Läti.

(Eesti konsulaadilt Riias).

Läti teedeminister Pauluks teatas jutuaJamisel ajakirjanikkudele järgmist: Läti raudteede tegevus edeneb samm sammult, ehk küll ei ole veel jõutud enne-sõjaaegse kõrguseni. Vene transiit ei ole sugugi nii suur kui arvatakse. 1921. a. Läti raudtee tuludest oli 14% Vene transiidist, 1922. a. - 17% ja 1923. a. veel vähem. Meie raudteede arenemine oleneb oma maa majanduse arenemisest.

Vene valitsus on nõudnud meie raudtee tariifi alandamist, olevat kavatsusel sel sügisel Läti sadamate kaudu palju vilja väljamaale saata. Tariifi ei või Läti alandada, see on juba nii madal, et katab vaevalt kulusid. Vindavi elevaatori uuendamise suhtes on ministeeriumi ja ühe kohase ühisuse vahel läbirääkimised käimas. Viimane mõtleb lõid Prantsuse rahameeste kaastegevusel eite võtta.

Palju on räägitud ja kirjutatud sellest et Königsbergi sadam võib Liibavi sadama töö halvata. See oleneb Leedu tariifi poliitikast, mille tagajärjel on Leedu tariif alandatud viimse võimaluseni ja Königsbergi sadamale loodud soodsamad tingimised.

Königsbergi sadama konkurentsi kõrvaldamiseks on lõpulikult otsustatud Liibavi ühendada Vene lause raudteega, mida seni ei võidud raha puudusel teha.

Ei ole veel otsustatud, kas raudtee Liibavist kuni Moscheikini ümber naelutada laiaroopaliseks ehk ehitada täiesti uus liini Liibavi Läti territooriumil. Minister ise on uue liini ehitamise poolt, kui aga krediit seda lubaks.

Siis on kavatsusel uue raudtee ehitus Riisast Ruhja üle Lemsal. Selleks oodatakse seimilt sel sügisel luba. — Peale selle on uue liini eelõõd käimas, mis ehitatakse Liibavist Seemupi, Alschvangi ja Koldingi (Goldingen).

Päevakorral on Riis-Baldooni-Bauske ja Leedu piiri jaamani raudtee liini ehitamiseks eelõõd, mida tahetakse ka sel sügisel juba lõpetada. —

Liibavis jõuavad lõpule oma raadiojaama ehitustööd, nii et jaam võib paari kuu pärast oma tegevust alata.

Maanteed ja kivitööd Läti rahapuudusel väga viletsas seisukorras. Kui mitte parandust ei tule, siis saavad Läti maanteed varsti samasugused halvad olemas kui Venemaal.

Rahaminister pidas inglise parlamendi liikmetega läbirääkimisi väliskrediidi asjus. Inglise külalised on omanud Läti kõige paremad muljed ja Läti rutuline elu-uendus on kõige parem tagatis välismaa ettevõtjatele. — On kindlasti teada, et sõllesid inglise kapitalistide gruped on huvitatud Läti, kes on pakkunud suuri kaubakredite — teede, sadamate, ujuvate vahendite ja muude riigi tarvituste korraldamiseks. Inglise krediit on protsentide ja kustutamise suhtes kõige kasulikum Läti kõigist senistest pakkumistest, Arvatavasti omavad läbirääkimised lähemas tulevikus kindlaid tagajärge.

Kooperatiiv-Transiitpanga põhikiri, mis Vene kooperatiivid Riias asutavad, on 14. aug. rahaministri poolt kinnitatud.

Läti tehniline arenemine. Läti on registreeritud 127 traktori, 1.729 rehepeksugarnituuri, 474 iseraalset lokomobili, 369 iseraalset rehepeksumasinat, 167 paigalolevat ja 482 ümberveetavat saagimismasinat, 6.380 linamasinat. Uut tüüpi linamasinaid on kõigest 22. Tuuleturbiine ja rattaid on 55. Ühispiimatalitust 279. Igas ühispiimatalituses on juuni kuus läbitikku 30 000 toopi piima läbi lastud. Era-piimatalitust on 96. Elektrivalgustus on sisse seatud umbes 2.234 talumajas.

Soome.

(Helsingi Eesti konsulaadilt.)

Eesti-Soome kaubavahetus. Soome ametliku statistika järele on Eesti-Soome kaubavahetus käesoleva aasta esimesel poolel järgmine (võrdluseks on võetud ka 1922. ja 1921. a. vastavad arvud):

	Sissevedu Eestist Soome — Smk.	Väljavedu Soomest Eesti — Smk.
1925. jaan. — juuni	27.072.481.—	11.216.930.—
1922. " " "	24.185.501.—	38.825.841.—
1921. " " "	4.871.873.—	19.163.177.—

Selle järele on aasta esimesel poolel Eestist Soome toodud kaupade väärtus ligi 2½ korda suurem kui Soomest Eestisse viidud kaupade väärtus. Arvesse tuleb siiski võtta, et Soome sisseveohinnad on cihinnad, kuna tema väljaveos jälle fob-hinnad figureerivad.

Aasta 7 esimese kuu jooksul oleksid arvud järgmised:

Sissevedu Eestist
Soome — Smk. cif. Väljavedu Soomest
Eesti — Smk. fob.

Jan. — juul. 1923.	31.570.162.—	13.636.417.—
" " " 1922.	29.323.299.—	43.420.145.—
" " " 1921.	9.968.026.—	22.804.334.—

Soome terve väljavedu jaanuarist — juulini tegi 2.116,8 milj. Smk. ja sissevedu 2.520,7 milj. Smk. Väljaveost võttis Venemaa osa 122,9 milj. ja sissevedu Venemaalt Soome ainult 33,9 miljoni Smk.

Puuturul Kesk-Euroopas on märgata puukauba nõudmise vähenemist. Varemalt nõutud sordid, nagu 9, 8, 7, ja 6 tollised laudad ja battensid ei leia kergesti ostjaid. Selle asemel on 2×4 väga nõutav. Soomal on siamaani müüdnud 550.000 standi. Rootsil 600.000 standi ja ajalehe teate järele Venemaalt 3 mil. standi (?). Inglise ja Prantsusmaal ollakse ootaval seisukohal, loodetakse et hinnad langevad. Rootslased nõuavad 7" battensid 20 naela standi ja soomlased 18½ naela standi. Fob., aga nende hindadega on raske müüa. Iseseisest mõista, on inglise ja Norra sadamatöölise streigid halvasti mõjunud laadimiste peale. Loomulikult on Skandinaaviale ja Soomele raskest konkurentsi teinud Vene ilmumine puuturule.

Daani.

(Eesti konsulaadi aruandest Kopenhagenis.)

Uus vahetusraha Daanis. Nagu teada, on Skandinaavia maade vahel rahaunioon. Selle põhjal on näit. Daani metallvahetusrahal Rootsis sama suur väärtus nagu Rootsi omal. Seda asjaolu tarvitavad oma kasuks sahkerdajad. Nad veavad, vaatamata metallrahade väljaveo keelu peale, suurel hulgal Daani vahetusraha Rootsi ja vahetavad ta sama suure arvu Rootsi kroonide vastu. Iga niimoodi saadud Rootsi krooni eest saavad nad Daanis umbes 1½ Dkr. Sarnasel metallvahetusraha väljaveol on Daani kohta kaks halbtust. Esiteks väheneb liikuva vahetusraha arv Daanis. Teiseks korjab Rootsi riigipank Rootsis liikuva Daani vahetusraha kokku ja saadab ta Daani tagasi, selle, kui Rootsi rahaga üheväärtulise raha eest sama suure arvu Rootsi kroonid nõudes. Daani on, Skandinaavia rahauniooni põhjal, kohustatud nõudmist täitma ja saab niimoodi, iga Rootsi sattunud ja Daani tagasi saadetud krooni metallvahetusraha eest Rootsil ca. 1½ Dkr. makstes, hea summakese kahju. Seesama maksab ka Norra kohta. Nüüd kavatakse Daani uut metallvahetusraha (pleksti) välja lasta, mis ainult Daanis maksev oleks, mitte aga Rootsis ja Norras, nagu senine. Ka Norra tahab sedasama teha. Varsi kutsutavat Skandinaavia maade vaheline rahakonverents kokku, kes kõnes oleva küsimuse üle otsustama peab. Kui uue vahetusraha väljalaskmise plaan konverentsi poolt vastu võetud, pannakse ta Daani riigipäevale ette ja siis asub Daani uue raha valmistamisele. Arvatakse, et see umbes paari kuu pärast algada võib. Uue, ainult Daanis maksva, metallvahetusraha käimapanemine lõpetaks Daani vahetusraha väljaveo Rootsi ja kõrvaldaks selle väljaveo tagajärjel tekkinud äralnimetatud halbused.

Daani valuutakonverentsi tegevus. Nagu varemalt teatatud, loobus konverents krooni väärtuse mahakirjutamisest kui krooni kursi stabiliseerimise abinõust. Oma viimasel koosolekul harutas konverents diskontoprotsendi kõrgendamise, kui krooni kursi parandamise abinõu, küsimust. Arvati, et diskontoprotsendi kõrgendamine, mis küll sissevedu pii-

raks ja niimoodi kaubabilansi kui ka krooni kursi parandaks, tööstusele ja pankadele teatavaid raskusi teeks ja seepärast soovivat ei ole. Kui aga muid mõjuvaid abinõusid sisseveo kitsendamiseks ja krooni kursi tõstmiseks ei leita, tahata Nationalbanken siiski diskontot tõsta. — Nagu varemalt teatatud, kõrge-
das Nationalbanken s. a. 1. maist peale diskontot (5/0 pealt 6/0 peale), ja sellel olid kaunis head tagajärjed. Nimelt on Daani sissevedu sest ajast peale tuntavalt vähenenud, ja krooni kurs viimasel ajal tõusnud.

Tõsta töölise arv Daanis oli augusti keskel 20.656. 1922. a. oli kogu Daanis samal ajal 33.900 töötatut ja 1921. a. — 55.400.

Ameerika-Ühisriigid.

(New-Yorki Eesti konsulaadilt.)

Väliskaubandus. Aruandeaasta jooksul, mis lõppes 30. juuniga s. a. veeti Ühisriikidesse \$ 1,173.000.000 eest rohkem kaupasid sisse, kui sama aja jooksul eelmisel aastal. Toiduaineid, tapaloomi, osalt ja täiesti ümberlõigatud vabrikusaadusi veeti sisse aruandeaasta jooksul \$ 858.000.000 eest, kuna eelmisel aastal \$ 634.000.000 eest sisse toodi. Tooresaineid ümberlõigatamiseks veeti sisse aruandeaasta jooksul \$ 1.475.000.000 eest, eelmisel aastal aga \$ 909.000.000 eest; vabrikusaadusi ümberlõigatamiseks veeti sisse s. a. \$ 304.000.000 võrra rohkem, ja valmisaineid \$ 78.000.000 võrra rohkem kui eelmisel aastal. Ühisriikide väljavedu kasvas sama 12 kuu jooksul kõigest \$ 180.000.000 võrra endisest aastast. Allpool antud tabel toob võrdlevad arvud 1922. ja 1923. a. aruandeaastate kohta, mis lõppesid 30. juunil (tuhand. dollarites 12 kuu jooksul lõppedes juuniga):

Sissevedu.

	1922		1923	
	väärtus	0/00	väärtus	0/00
Tooresained ümberlõigatamiseks . . .	909.098	35	1.475.941	39
Toiduained ja tapaloomad . . .	301.968	12	352.342	9
Toiduained, osalt ehk täiesti ümberlõigat. . .	332.888	13	506.767	13
Vabrikusaadused edasilõigatamiseks . . .	407.212	16	711.359	19
Vabrikusaad., tarvitamiseks kõlbulikumad . . .	638.647	24	716.814	19
Mitmesugust . . .	18.266		18.036	

Kokku sissevedu . . . 2.608.079 100 3.781.259 100

Väljavedu.

Tooresained ümberlõigatamiseks . . .	925.475	25	1.017.641	26
Ümberlõigatamata toiduained ja tapaloomad . . .	520.542	14	394.358	10
Ümberlõigatud ehk osalt ümberlõigatud toiduained . . .	623.636	17	584.515	15
Vabrikusaadused edaspidiseks ümberlõigatamiseks . . .	412.055	11	486.987	13
Vabrikusaadused tarvitamiseks kõlbulikumad . . .	1.210.587	33	1.396.183	36

Kokku kodune väljavedu . . . 3.699.909 100 3.886.550 100

Sisseveetud kaupade välja veetud . . . 71.247 — 70.528 —

Teated ettevõtete tegevusest.

Uued aktsiaseltsid ja osühisused.

Kompveki- ja šokoladi tööstuse o/ü „Elve.“ Tegevusala: kõiksuguste šokoladikompekkide, marja- ja puuviljakeediste, kondiitri toodete, biskviitide ja muu maitseainete valmistamine, ettevõtete asutamine, ülevalpidamine ja edendamine, ning nende töösadustega kauplemine sise- ja väljamaal. Asutajad: A. Lõhmus, J. Leoke ja J. Vollmann. Põhikapitaal: Mk. 600.000, mis jaotatud 60 osat. à Mk. 10.000.—

„R. T.“ nr. 113 — 7. sept. 1923.

Põhikapitaali suurendused.

Audru Põllumajanduse ja Tööstuse o/ü. on oma põhikapitaali Mk. 3.000.000 peale kindlaks määranud, mis seisab koos 300 osat. à Mk. 10.000.

Ärikalender.

25. septembril.

A/s. „Massoprodukt“, korraline peakoosolek, kell 6 p. l., Tallinnas, S. Tartu m. nr 61-d.

26. septembril.

Hans Vardjas'i liikumata varanduse oksjon (vaata „E. Majandus“ nr. 18).

Tähtsamad vähempakkumised.

Sõjaväe Varustuse Valitsus, kirjalik, 21. sept. s. a., kell 11 e. l. — peenikest suhkurt, riisi ja nisupüüli. Pakkumised ära anda, Tallinnas, Pagari t. 1, tuba 13. Lähemalt sealsamas igal õrripäeval kell 10—13.

Isiklikud teated.

Varanduse hoolekann. Aleksander Jüri p. Bergmanni ja Schönbergi varanduse üle on hoolekannesse seatud. (R. T. nr. 115 — 1923. a.)

Toimetusele tulnud kiri.

Rahaminister G. Vestel'i interview.

Austatud herra toimetaja:

„Pvli“ nr. 256 avaldatud „Rahaministri G. Vesteli seletustest“ on näha, et tänavuse esimese poolaasta kaubabilansi passiivsus on tekkinud majanduslase arenemise praeguse kiire tempo tõttu, millega sammu pidades Eesti Pank oma krediitpoliitika liiga ruttanud on. Hra G. Vestel püüab kaubabilansi passiivsust sellega vabandada, et ühes impordiga on ka tänavune eksport tuntavalt kasvanud ja, teiseks, et passiivsus tegelikult väiksem peab olema, kui seda arvud näitavad.

Ekspordi tõusmine on poolaasta jooksul ainult 300 miljoni suur, kuna impordi tõusmine 1.400 milj. ulatab. Siin puudub tasakaal. Sarnase asjade käsitamise juures võiks ju lihtsalt seletada et määrgates eksporditõusmist on Eesti Pank impordi krediteerimisega üleaisa lõõnud, mille läbi tekkisid kaks tempot.

Tasakaalu saavutamiseks kaubabilansis oli aga tarvis ühist tempo pidada nii ekspordi kui ka impordi finanseerimises. Kaubabilansis korrigeerimine ei töö veel tänavuse poolaasta passivsus suuremaid muudatusi, sest korrektiivi tarvis teha ka läinud aasta bilansis. Äärmiselt optimistlik on hra Vesteli vaade riigi rahalise seisukorra kohta. Arvamine, et marka võib päästa igasuguse katastroofi eest riigi kullatagavaradega, on naiv, sest riigi kullatagavarade kulutamise majanduslike poliitika vigade ja eksisammude parandamiseks tähendab marga katastroofile lähemale viimist. See päästmine on ajutine, ja iga kullatagavarade vähendamine tähendab rahalise seisukorra nõrgenemist. Kui riigi kullatagavarasid kaubabilansi passivsus läbi tekkinud kahjude katmiseks edaspidi tahetakse kulutada, siis lõpevad need tagavarad kord ära ja siis tuleb ikkagi margale katastroof. Kahetseda tuleb aga seda, et hra Vestel puhtamajanduspoliitilisi abinõusid ei avalda, milledega võiks käesoleval aastal siiski veel aktiiv kaubabilansi saavutada, peale majanduslike arenemise tempo vähendamise. Miks ei taheta ekspordi kiirendada ja tõsta? Maksubilansi parandamise väljavaated baseeruvad peaaegjalikult välislaenu saamise lootuste peal. Välislaenu tegemise juures on aga kõige tähtsam punkt see, mis ois tarbeks laenu tahetakse, missugustesse ja kuivõrd kasuloovalisse ettevõtteisse kavandatakse raha mahutada. Kui aga soovitakse raha vanade vigade parandamiseks, siis selleks vastutulekut loota ei maksa.

Võtke vastu jne.

Tallinnas, 11. aug. 1923.

Broker

Järelemärkus. Toimetus ei jaga Brokeri pessimismi. On ju küll päris õige, mis B. meie väljaveo ja sisseveo finanseerimisest ütleb, et seal kaks tempo on valitsenud, mida ka Eesti Panga direktor herra Sihver omas jutuaajamises ajakirjanikkudega tunnistas („Kaubanduse alal on laenusid antud peaaegjalikult impordi-firmadele“). Ka teisalt oleme kuulnud eksporditõrjete kaebusi, et Pank neile vähem vastu olla tulnud kui imporditõrjetele. Kuid sellest marga katastroofini on veel pikk tee. Kui emissioon Eestis kindlale seaduslikele alusele seatakse, mida viimaste teadete järele õige pea oodata on, siis on olemasolevatest kulla- ja valuuta-tagavaradest enam kui küll, et marka igasuguste vapustuste eest hoida. Ja just selles mõttes on meie arusaamise järgi rahaminister riigi kullatagavaradest rääkinud, mitte nende äratarvitamiseks laenupoliitika vigade parandamiseks. Laenupoliitikas on aga juba teatud korrektiivid tehud ja loodetavasti tehakse veelgi, nii et praegu „vigade“ permanentsuses, mis meie kulla- ja valuuta-tagavarasid ähvardaks ära neelata, esialgu varajane on rääkida. Et seisukorrast väljapääsu ennemalt ekspordi tõstmiseks kui impordi kunstilisest kitsendamisest tuleb otsida, on meie arvamine olnud algusest pealt. Meie ei usu, et seda ei tahetaks teha. Takistused on mujal kui tahmise puuduses.

Turu ülevaated.

Lihaturg.

Põllum. Kesküh. „Estonia“ teatel on 3.—8. sept. Eesti tapamajades tapetud ja tembeldatud:

	Kariloomi	Vasikaid	Sigu
Tallinnas	628	164	303
Tartus	244	52	146
Teistes linnades	271	68	183
Kokku	1143	284	632
Eelmisel nädalal	1008½	285	670

Tallinnas olid hinnad läbisikku (markades puuda eest):

	Sel nädalal.	Eelmisel näd.
Nuumloomad	eluskaal 550—600	550—600
	tapetud 650—850	700—850
Nuumvasikad	eluskaal 1000—1120	1000
	tapetud 1160—1400	960—1200
Nuumsead	eluskaal 1120—1200	1120
	tapetud 1560—1760	1560—1640

Võiturg.

3—8 septembrini 1923. a. on Eestist võid välja veetud:

Inglismaale	978 tünni
Rootsimaale	308 „
Väljaveoks kõlbm. tunnist.	58 „

Kokku 1344 tünni.

Samal ajal on Inglise võituru seisukord kindel olnud ja hinnad ühtesoodu tõusnud.

Eesti või, mis head vastuvõtmist leidis, maksis;

I. s. 178 s. — 180 s.

II. s. 174 s. — 176 s.

P. K. „Estonia“ maksis läinud nädala jookslu ekspordivõid eest Emk. 110.— naelast.

Rahaturg.

Tähtsamate arvele seis Eesti-Pangas-Tallinn.

(miljon markades)

	31.VIII.	11.IX.
Kassapeapan- gas ja osa- kondades	1.130,8	1.196,5
Arved peapangas;		
Välisvaluuta kassas ja väl- jamaa pan- kades	153,5	136,9
Laenu välis- valuutas	288,9	299,1
Diskont. vekslid	1.044,1	1.073,3
Konto-korrent	2.425,8	2.242,4
Pangatahed	2.350,0	2.350,0
Riigikassa	1.879,7	1.829,1
Hoiusummad	971,9	551,2

Sellel numbril on kaasas sisujuhataja „Eesti Majanduse 2-se köite jaoks (veebruari-juuni 1923. a.).

Tallinna börs kursisedel

Kuupäev		1 dollar	1 naelsterling	1 milj. Saksa marka	100 Soome marka	100 Rootsi krooni	100 Daani krooni	100 Prantsuse frk.	100 Holl. gulden.	100 Läti rubla	100 Tšehhosl. kr.	1 kuld rubla	100 Itaalia liiri	100 Helveetsia fr.
8.IX	O.	346	1567	—	951	9215	6300	1920	13575	132,75	1030	170	1465	6265
	M.	347,5	1575	12,5	961	9265	6400	1950	13675	136,25	1060	—	1525	6315
	T.	—	—	—	959	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10.IX	O.	346	1573	—	915	9225	6275	1935	13600	133	1035	170	1475	6275
	M.	347,5	1579	15	932,5	9275	6375	1965	13700	136,5	1065	—	1535	6325
	T.	347,5	1578	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11.IX	O.	346	1572	—	915	9230	6325	1970	13500	133	1035	170	1490	6265
	M.	347,5	1579	10	930	9250	6425	2000	13700	136,5	1065	—	1550	6315
	T.	347,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12.IX	O.	346	1580	—	910	9225	6275	2020	13590	133,15	1045	170	1540	6275
	M.	347,5	1587	6,5	925	9275	6375	2050	13690	136,65	1075	—	1600	6325
	T.	—	—	—	930—925	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13.IX	O.	346	1576	—	915	9225	6275	2005	13585	133,5	1045	170	1490	6250
	M.	347,5	1583	6	930	9275	6375	2035	13685	137	1075	—	1550	6300
	T.	347,5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6300
14.IX	O.	346	1576	—	917,5	9210	6235	1995	13600	133,6	1045	170	1490	6250
	M.	347,5	1583	6	932,5	9260	6335	2025	13700	137,1	1075	—	1550	6300
	T.	347,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tähtsamate en gros kaupade hinnad, mis käesoleval nädalal kauba börsel koteerimise komisjoni poolt koteeriti.

Jahud: nisu, pehme, kõrgem					Kohvi, Kesk-Ameerika sordid	„	3800—4200
Ameerika sort	pd.	570—610			Mexiko	„	—
sõre Ameerika	„	610—640			Tee, lahtine Pekoe broken, Java	„	4000—4200
A/S. Rotermani tehaste jahud:					Orange Pekoe, Java	„	5200—5400
nisu, pehme,	„	460—595			„ „ „ Tseilon	„	5700—6000
sõre	„	605—630			„ „ „ Hiina	„	6000—7000
pehme, teised sordid	„	—			Suhkur, peenike, valge, Dantsigi	„	—
Rukki jahud	„	240—250			Ameerika, Java	„	900—910
püül	„	420—450			Czechoslovaakia	„	—
Nisu, Eesti	„	—			Siirup, kartuli, B 42 ^o	„	725
Rukis	„	—			B 38 ^o	„	—
Vene,	„	220—225			Glucose	„	700
Kaerad, toidu Vene	„	240—250			Sool, lahtine	„	38
Odrad, õlle	„	—			Heeringad, Yarmouth, Mattie	tünn	—
Erned, rohelsed, Eesti	„	—			Shotti Mat Full	„	3200—3400
Hollandi	„	—			Mattie	„	3000—3100
Riis, Burma II.	„	520—540			Norra Full	„	—
Kartulid, eksport	„	—			Islandi	„	2100—2200
piirituse	„	—			Slo Full	„	2100
Kartuli helbed	„	—			Liha, sea, I. sort	pd.	1520—1760
Kartuli tärklis „Superieur“ väljam.	„	575			looma, I. sort	„	450—700
Piim, pudelites	ltr.	17			Liha, looma	„	—
Või, meierei, eksport	pd.	4200—4400			Pekk, eksport, I s.	„	—
Margariin, väljamaa	„	1600—1700			Heinad, aasa	vaguniviisi	—
Juust, kohalik, Schweitsi.	pd.	2400—2600			ristik	„	—
Backst.	„	—			Õlikoogid, linaseemne frko Tallinn	„	—
Kaseiin	„	1000—1300			puuvillaseemne	„	—
Munad, eksport I. s. (sinine tpl.)	„	15—16			Nisukliid	„	175—180
II. s.	„	13—14			Puuvilla riie, Bjas, D. I.	ars.	37,5—41,75
Kakao, Inglis	„	1200—1400			Mitkal, ekstra	„	29—30,75
Ameerika	„	1000—1200			Lina, Liivi R.	10 pd.	—
Hollandi	„	1450—1600			Võru-Petseri	„	—
Kohvi, Rio, Santos	„	2700—3100			„	„	—
Guatemala	„	3300—3500			„	„	—

Lina seemned, õli 87 ¹ / ₂ % basis fr. Tall. „	—
külvil 98—99 „ pd.	—
Takud, Codilla I. „	—
II. „	—
Kivisüsi, auru, Yorkshire 2k. pest. „	54—56
Newcastle „	52—53
sepa „	60—61
Koks, valu „	—
gaasi „	85
Põlevkivi, I. sort „	10
Põlevkivi, II. sort „	7,5
III. „	5
Raud, sordi „ „	290—300
latt „	—
vits „	440—500
raud plekk „	460—520
„ „ tsingitud „	680—700
Teras Inglis „	—
Saksa „	—
nikkel „	—
vedru „	450—500
valu „	—
tõõristade „	1000—1100
talla „	—
Malm „	210—230
Inglitina „	6000—6600
Seatina „	850—875
Vask, plekk punane „	4000—4080
„ „ valge „	3600—4600
Tsink-plekk „	1600
Masinaõli, Vene, Nobel No. 6. „	—
Ameerika „	490—600
solaar „	—
auto Vacuum Comp. „	1200—1400
auto „	650—800
Tsilindriõli, Vene „	—
Ameerika „	520—625
Põlevkivi õli „	200—240
pigi „	300
Nafta, Vene „	230—250
Ameerika „	180—200
Petrooleum, Vene „	220—240
Ameerika „	220—230
Bensiin, Vene „	700—730
Ameerika „	690—730
Piiritus, eksport. (excl. vaat) lob ltr.	\$ 0,17
Pesusooda pd.	220—235
Seebikivi 72% Inglis „	570—580
Parafiin 102 ¹ —110 ⁰ } „	650—740
120 ⁰ —134 ⁰ } „	—
Parkimise ekstrakt „	850
Väävel, õie 98% „	360
Värvid, nigrosiin vees sulav, välj. kg.	525
tsinkvalge Prants. roh. PZ. pd.	1550
tinavalge Inglise „	1200—1360
ooker Prants. „	300—350
Superfosf. „Silva“ (k. 6 pd.)	—
17-18% fr. Tallinn „	605
Väetisained Superfosf. E.T.K. must kukk	—
(k. 6 pd.) 18—20% fr. Tallinn „	615—625
Thomasjahu k.100kg. 14-17% „	560—635
Kaalisool, 30% kott 6 pd. frko jaam „	445
„ „ 40% „	605
Kainiit 12% lahtine, pd.	—
Chilli salpeeter, kott 6 pd. „	2750

Paber, rotatsioonil „	130
Tsement, Portland, Port-Kunda	—
pütt 10 pd. 10 naela frko Tall. „	745
Tsement, Portland, Port-Kunda	—
pütt 10 pd. 10 naela fr. Kunda. „	700
Tsement, Portland, Aseri „ Tallinn „	690
fr. Aseri „	655
Kriit, toores „	100
pestud „	110—130
Asfalt „	—
Tõrv, kivi „	265—290
puu „	300—350
Lubi „	35—40
Gips, tükides frko Isborsk „	—
jahvatatud „ „	—
krohvimise, loko „ „	70
Teliskivid, I. sort, tuhat, fr. Tall. „	6300
Puumaterjalid, saetud D/B/B/	—
Eesti Strd I, II ja III s. frko Tal. „	—
Puumaterjalid „	—
IV s. „	—
propsid; 7×7 „	—
liiprid „	—
Põletispuud, sega 20% okaski, k. sld. „	—
Naht, talla, Eesti kodumaa too-	—
resnahast valmistud . pd. I s. „	4400—4600
Naht, talla, Ameer. tooresn. val-	—
mist. I sort „	5000—5000
Naht, talla, Ameer. tooresn. val-	—
mist. II sort „	4400—4600
Tuletikud, origin. kast (500 karpi)	5850—5900
Toores naht väiksed ja suured. „	—

Prahid :

Lina	—
Tallinn — Stettin tonn	1500
— Ghent „	26 sh.
— Dundee „	—
— Belfast „	—
— „	—
— „	—
Takud + %	—
Puumaterjalid D/B/B/ standard	—
Tallinn — London „	—
— E. C. C. P. (Ingl. idarand) „	—
— Antwerpen „	B. fr. 120
— Southampton „	\$ 0,46
— Manchester „	—
— „	—
— „	—
Segakaup	tonn
Tallinn — Stettin „	Emk. 120 ¹
— London „	—
— Stockholm, või „	Rkr. 25—35
— „	—
— „	—
Kartulid	—
Tallinn „	—
. „	—
. „	—
. „	—
. „	—
. „	—